చారిత్రక దృక్పథం

కె. బాలగోపాల్

ఇంగ్లీషులో హిస్టోరియోగ్రఫీ అనే మాట వాడతారు. హిస్టోరియోగ్రఫీ అంటే చరిత్రను గురించిన సిద్ధాంత దృక్పథం అని అర్థం. తెలుగులో చారిత్రిక సిద్ధాంతం అని అనువదించుకోవచ్చు. ఇక్కడ చరిత్రను గురించిన సిద్ధాంత దృక్పథం అన్నప్పుడు రెండు అర్థాలు వస్తాయి. ఒకటి చరిత్రను అర్థం చేసుకునే విధానాన్ని గురించిన సిద్ధాంత దృక్పథం అని, రెండోది అసలు చరిత్రను గురించిన దృక్పథం అని. చరిత్రను అర్థం చేసుకోవడం ఎట్లా అన్నది మొదటిదయితే చరిత్ర అంటే ఏమిటి అనేది రెండోది. ఈ రెండు ప్రశ్నలను విడదీయడం కష్టం కాబట్టి ఈ రెండు అర్థాలలోను చారిత్రక సిద్ధాంతం అనే మాటను వాడవచ్చును. ఇందులో రెండవదే- చరిత్ర అంటే ఏమిటనేదే - చారిత్రక సిద్ధాంతం అనే ప్రయోగానికి అసలైన అర్థం. అయితే విభిన్న చారిత్రక సిద్ధాంతాల మధ్య చర్చ తరచుగా చరిత్ర అధ్యయన పద్ధతి పరంగా సాగుతుంది. విషయం స్వభావానికీ, దాన్ని తెలుసుకునే పద్ధతికీ ఉండే గతి తార్కిక సంబంధం ఇక్కడ సిద్ధాంత చర్చను మొదటి దానిమీద నుండి రెండవ దానిమీదకు తిప్పుతుంది.

రాజుల కృత్యాలు - అకృత్యాలతో సహా - చరిత్ర ముడి పదార్థం అనేది బహుశ అన్నిటికంటే మొదట పుట్టి ఇప్పటికీ అన్నిటికంటే బలంగా నిలిచిపోయిన చారిత్రక సిద్ధాంతం. పాశ్చాత్య దేశాల ప్రాచీన చరిత్రకారులు (గ్రీస్, రోమ్ దేశాలకు చెందినవారు) ఈ రకమైన చరిత్ర రచన మొదలుపెట్టారు. అప్పటి నుండి, అసలు చరిత్ర రచన అంటూ జరిగిన దేశాలలో, కాలాలలో ఈ రకమైన చరిత్రలు రాస్తూనే ఉన్నారు. ఈ రచనలు వాటంతటవే అర్థరహితమైనవి కానవసరం లేదు. వాటిలో ఆసక్తికరమైన విషయం లేనే లేదనడానికి అంతకంటే వీల్లేదు. రాజులు సర్వసత్తాక అధికారాలతో పరిపాలిస్తున్న కాలంలో కేవలం రాజులచరిత్రే రాసినా చాలా విషయాలు చెప్పడం సాధ్యమవుతుంది. అయితే రాజుల ప్రవర్తనకుగల కారణాలను గుర్తించడంలోనే తేడాలుంటాయి. అక్కడే ఆ చరిత్ర రచన ఎంతవరకు అర్థవంతమవుతుందనేది తెలుతుంది. సాంప్రదాయక చారిత్రక సిద్ధాంతం చేసే పొరపాటు యిక్కడే వుంది. చరిత్రలో రాజుల కృత్యాకృత్యాలు ముఖ్యవిషయమయితే, వాటికి ప్రోద్బలం లభించేది రాజుల వ్యక్తిత్వం నుండి, యిష్టాయిష్టాల నుండి, కోరికల నుండి, కోపతాపాల నుండి- ఉదాహరణకు, అశోకుడు సాత్వికుడు కాబట్టి మౌర్యసామ్రాజ్యం పతనమైంది, సముద్రగుప్తుడి పరాక్రమం వలన గుప్త సామ్రాజ్యం దేశవ్యాప్తంగా నెలకొనింది, ఔరంగజేబ్ మతోన్మాది కావడం వల్ల మొగల్ సామ్రాజ్యం విచ్ఛిన్నమయింది, నెహ్రూ ప్రజాస్వామికవాది కావడం వలన భారతదేశం మూడో ప్రపంచదేశాలన్నిట్లోకి ఏకైక పార్లమెంటరీ ప్రజాస్వామ్యంగా నిలిచింది- యిత్యాది సిద్ధాంతాలు అందరికీ పరిచితమే. దీనిని విధాతల సిద్ధాంతం అనవచ్చును. ఈ సిద్ధాంతం అర్థమేమిటంటే ఆయా కాలాలలో ఆయా వ్యక్తులు కాక వేరేవాళ్లు వుండి ఉంటే యివన్నీ జరగకపోయి ఉండేవని. మరొకరకంగా చెప్పాలంటే చరిత్రను నడిపించేది యాదృచ్ఛిక సంఘటనలని. దీనిని ఇ.హెచ్.కార్ Cleopatra's nose theory of history అన్నాడు. క్లియోపాత్రా అందమైంది కాకపోతే రోమ్ చరిత్ర వేరే విధంగా ఉండేదని ఈ రకమైన సిద్ధాంతాల నుండి అర్థం చేసుకోవాలి. ఇట్లా చెపితే అపహాస్యంగా ఉంటుంది కాని, నిజానికి మన చరిత్ర పుస్తకాలలో ఒక

చారిత్రక సిద్ధాంతమంటూ ఉంటే అది Cleopatra’s nose లేదా విధాతల సిద్ధాంతమే.

ఒక సమాజంలో ఒక కాలంలో ఫలానా చారిత్రక సిద్ధాంతం ప్రబలంగా ఉందంటే దానికి కారణం కూడా ఆ సమాజంలోనే దొరుకుతుంది. ప్రపంచంలోని అన్ని దేశాలు చాలాకాలంపాటు సర్వసత్తాక రాజ్యాధికారాల కింద బతికాయి. ఆధునిక ప్రజాస్వామ్యాలలో కూడా ప్రభుత్వాలు అడపాదడపా మారతాయేమో కాని రాజ్యాంగయంత్రానికి ఉండే ఆధిపత్యం గతంలోకంటే ఎంత మాత్రం తక్కువ కాదు. బహుశ రవాణా, ప్రసార సాధనాలు, ఆయుధాల సాంకేతికపురోగమనం కారణంగా ఎక్కువయినయ్యేమో కూడ. నాగరికత పుట్టిన నాటినుండి కూడా రాజ్యాంగయంత్రం సామాన్య మానవుడి కళ్ళకు ఒక అద్భుతశక్తిగానే కనబడుతోంది. అది మార్క్స్ అన్నట్టు పరాయీకరణ ఫలితమే కావచ్చు. అంతిమ విశ్లేషణలో రాజ్యాంగ యంత్రం కూడా ఒక సామాజిక మానవ సంబంధమే. అయితే మానవులు కల్పించిన దేవుడిలాగ అది కూడా పరాయీకరణ చెంది మానవజీవితాన్ని శాసించే శక్తి అయింది. ఈ అద్భుతశక్తి పాలనలో జీవించే మానవులు తమ మనుగడకు, అందులోని మార్పులకు గల కారణాలు ఆ అద్భుతశక్తిలోనే వెతకడం సహజం. ఆ శక్తిని తమ గుత్తలోకి తీసుకున్న రాజులు లేక యితర పాలకుల వ్యక్తిత్వాలలో యిష్టాయిష్టాలలో లీలా విలాసాలలో తమ భాగ్యాన్ని దర్శించుకోవడం కూడా అంతే సహజం. ఈ విషయంలో రాజరిక యుగపు చరిత్ర రచనకు, ఆధునిక చరిత్ర రచనకు తేడా లేదు.

అయితే ఆధునిక కాలంలో ఒక ముఖ్యమైన తేడా వస్తోంది. భూస్వామ్య వ్యవస్థకు, పెట్టుబడిదారీ వ్యవస్థకు గల తేడాలలో యిది ఒకటి. భూస్వామ్యయుగంలో రాజ్యాధికారం సమాజంలోని అన్ని రంగాలతోను కలగలసిపోయుంటుంది. సాహిత్యం రాజుల పోషణలో సాగుతుంది. సంగీతం, శిల్పం, నాట్యం, అన్నికళలు అంతే. తత్వచింతన కూడా జరిగితే రాజాస్థానాలలో జరుగుతుంది (మొట్టమొదటి వేదాంతి అయిన యాజ్ఞవల్క్యుడు జనకుని ఆస్థానంలో ఉండిన తాత్వికుడు) లేదా రాజపోషణలో జరుగుతుంది. ఆర్థిక రంగానికి కూడా స్వయం ప్రతిపత్తి చాలా తక్కువగా ఉంటుంది. భూమిశిస్తు నుండి వ్యాపార లావాదేవీల దాకా అన్నీకూడా రాజ్యాధికార నియంత్రణలో సాగుతాయి. రాజ్యాధికారంతో ప్రత్యక్షంగా నిమిత్తంలేని సామాజిక జీవితం అనేది భూస్వామ్యయుగంలో ఉండదు. పెట్టుబడిదారీ వ్యవస్థలో ఈ విషయం మారుతుంది. కళల నుండి ఆర్థిక రంగందాకా ఒక్కొక్కటీ రాజ్యాధికారం ప్రత్యక్ష నియంత్రణ నుండి విడివడి స్వయంప్రతిపత్తిని సాధించుకుంటాయి. నిజానికి యూరప్‌లో పెట్టుబడిదారీ వర్గం ఈ నియంత్రణను వదిలించుకోవడానికి జరిపిన పోరాటం అక్కడి బూర్జువా విప్లవాలలో ప్రధానఘట్టం. ఈ స్వయం ప్రతిపత్తి ఎంత సంపూర్ణమనేది పెట్టుబడిదారీ వ్యవస్థ ఎంత సంపూర్ణంగా ఎంత ‘స్వచ్ఛంగా’ అభివృద్ధి చెందింది అనే దాని మీద ఆధారపడి ఉంటుంది. ఉదాహరణకు మనదేశంలో పెట్టుబడిదారీ సంబంధాల వ్యాప్తి అసంపూర్ణంగా ఉండిపోయింది కాబట్టి అన్ని సామాజిక విషయాలలో

రాజ్యాధికారం జోక్యం ఎంతో కొంత కొనసాగుతూనే ఉంది. బాగా అభివృద్ధి చెందిన పెట్టుబడిదారీ దేశాలలో మాత్రం సామాజిక విషయాలు రాజ్యాధికారం నుండి స్వయం ప్రతిపత్తిని సాధించుకోవడం స్పష్టంగానే కనిపిస్తుంది. కళలను, సాహిత్యాన్ని ప్రభుత్వాలు పోషించవు. కళాకారులు తమ సామర్థ్యాన్ని బజారులో అమ్ముకుని ఆదాయం సంపాదించుకుంటారు. ఆర్థికరంగం ప్రత్యక్ష ప్రభుత్వ నియంత్రణలో సాగదు. లాభనష్టాల తక్కెడలో సమతుల్యాన్నో, అసమతుల్యాన్నో అదే వెతుక్కుంటుంది. తాత్వికులు రాజాస్థానాల నుండి బయటపడి, భూదానాలు లేకుండా, రచయితలుగా మేధావులుగా తమ సామర్థ్యాన్ని విక్రయించి బతుకుతారు. ఒక్క మాటలో చెప్పాలంటే రాజ్యాధికారం నుండి విడివడిన ఒక పౌరసమాజం (civil society) ఏర్పడుతుంది. మార్క్స్ నుండి గ్రామ్‌షీ (Gramsci) దాకా మార్క్సిస్టు తాత్వికులు పెట్టుబడిదారీ సమాజాన్ని అర్థం చేసుకునేటప్పుడు ఈ పౌరసమాజానికి ప్రాముఖ్యం యిచ్చారు. భూస్వామ్య వ్యవస్థలో పౌరసమాజం రాజకీయ సమాజం (political society)లో కలిసిపోయి ఉంటుందని, అది విడిపోయి స్వతంత్ర అస్తిత్వాన్ని నెలకొల్పడం ఆధునిక సమాజ లక్షణమని హెగెల్ చేసిన సూత్రీకరణను ఇక్కడ మార్క్సిజం తనలో ఇముడ్చుకుంది.

వెంటనే కాకున్నా కొంతకాలానికి ఈ పౌరసమాజం ఆవిర్భావం చరిత్ర రచన మీద తన ప్రభావాన్ని వేసింది. చరిత్ర చెప్పడమంటే రాజకీయ చరిత్ర మాత్రమే కాదని ఆర్థికరంగం, కళలు, సాహిత్యం, తత్వం మొదలైన విషయాల గురించి కూడా విడిగా చెప్పాలనే అభిప్రాయం బయలుదేరింది. దీని ప్రభావం మన చరిత్ర పుస్తకాలమీద స్పష్టంగానే కనబడుతుంది. ఈ మధ్య వచ్చే చరిత్ర పుస్తకాలలో - ఉదాహరణకు - కాకతీయుల యుగం అనే శీర్షికతో అధ్యాయం మొదలుపెట్టి మొదట రాజవంశం గురించి కొంతచెప్పి ఆ తరువాత రాజవంశం పాలనలో ఆర్థికరంగం ఎలా ఉండిందీ, కళలూ సాహిత్యం ఏ విధంగా విలసిల్లినాయి, మతంలో ఏ మార్పులు వచ్చాయి అనేవి ఒక దాని తరువాత ఒకటి ఏకరవుపెడతారు. ఆర్థికరంగాన్నయినా చారిత్రకంగా వివరించడానికి రాజవంశాల ప్రాతిపదికమీద చేసే అధ్యాయాల విభజన ఎంతవరకు అర్థవంతం అవుతుందనే అనుమానం ఈ పుస్తకాల రచయితలకు రాదు. కాలేజీ పాఠ్య పుస్తకాల నుండి కంభంపాటి సత్యనారాయణగారు మార్క్సిస్టు అధ్యయనం పేరున రాసిన 'ఆంధ్రుల సంస్కృతి-చరిత్ర' దాకా యిటువంటి పుస్తకాలు చాలానే ఉన్నాయి.

అయితే ఈ పాఠ్యపుస్తకాలకు రాజుల, రాజవంశాల చరిత్రలే చరిత్ర అనుకుని రాసేవాటికి ఒక విషయంలో తేడా లేదు. రెండూ కూడా విధాతల చరిత్రలే. ఇప్పుడు జరిగేదేమిటంటే విధాతల సంఖ్య పెరుగుతుంది. మౌర్య సామ్రాజ్యం ఘనతకు, పతనానికి అశోకుడిది ఒక్కడిదే బాధ్యత అయితే ఈ చరిత్ర పుస్తకాలలో ఆధునిక భారతదేశ ప్రగతికి (పతనాన్ని గురించి యిప్పుడిప్పుడే రాయరు) నెహ్రూతోపాటు వివిధ సామాజిక రంగాలలోని

ప్రముఖులు-హోమిభాభా, పి.సి.మహలనోబిస్, జస్టిస్ భగవతి, బహుశ సునీల్ గవాస్కర్ కూడా - బాధ్యులవుతారు. గొప్పవాళ్ళ సామర్థ్యం చరిత్రను నడుపుతుంది. ప్రజాస్వామిక యుగంలో గొప్పవాళ్ళ సంఖ్యమాత్రం పెరుగుతుంది.

విధాతల చరిత్రకు కనీసం ఒక సద్గుణం ఉంది. అది చరిత్ర అర్థరహితమైంది కాదని, దానికి ఒక స్వాభావికమైన 'ధర్మం' వుందని ఒప్పుకుంటుంది. సమర్థవంతులైన వ్యక్తుల కోర్కెలు చరిత్రను నడుపుతాయనేది కూడా ఒక చారిత్రక సిద్ధాంతమే. ఇంతకంటే అధ్వాన్నమయింది, అసలు చరిత్రకు మొత్తంగా ఒక అర్థమంటూ లేదని విభిన్న చారిత్రక సంఘటనలకు మాత్రమే అర్థముండగలదని భావించే దృక్పథం. చరిత్రకు అర్థం ఉందంటే అది చరిత్రకు లక్ష్యాలు, ఉద్దేశాలు అంటగట్టడం (Teleology) అవుతుందని, చరిత్రకే ఒక చైతన్యాన్ని ఆపాదించడం (reify) అవుతుందని ఒక వాదన ఉంది. ఈ విధంగా రాసేది చరిత్రకాదు, చరిత్ర అభాస (Historicism) అన్నారు. మరి చరిత్రకారుడి కర్తవ్యం ఏమిటంటే గతంలో జరిగిన అన్ని సంఘటనలను పోగు పెట్టడం. అట్లా పోగుపెట్టిన తరువాత వాటిలో దేనికైనా ఏమైనా అర్థముంటే తెలుసుకోవచ్చును. అంటే ముందు విషయ సేకరణ జరగాలి. ఆ తరువాత వీలయినమేరకు వ్యాఖ్యానం చేయాలి. అంతే తప్ప ముందే ఒక చారిత్రక సిద్ధాంతంతో మొదలుపెడితే సిద్ధాంతపరిమితుల వల్ల చరిత్రను చరిత్రకారుడు పాక్షికంగా మాత్రమే చూస్తాడు. విషయసేకరణ అసమగ్రంగా ఉండిపోతుంది.

ఈ దృష్టితో (నిష్పాక్షికంగా "అన్ని విషయాలను" ముందు సేకరించాలనే దృష్టితో) చరిత్ర రాయాలని ఎవరైనా ప్రయత్నిస్తే అది ఎంత అసాధ్యమో వెంటనే అర్థమవుతుంది. ఉదాహరణకు అక్బర్ పరిపాలనలో మొగలాయి సామ్రాజ్యం అంత వైభవంగా ఎందుకుండిందో ఒక చరిత్రకారుడు అధ్యయనం చెయ్యదలుచుకున్నాడనుకోండి. అతనిది విధాతలచరిత్ర దృక్పథం అయితే తన దృష్టిని అక్బర్ వ్యక్తిత్వంమీద, లేదా అప్పటి మొగల్‌సామ్రాజ్యంలోని ఇతర ప్రముఖుల వ్యక్తిత్వాలమీద వాళ్ళ ఆశలు, ఆశయాలు, ఆదర్శాల మీద, కొట్లాటల మీద కలహాల మీద కేంద్రీకరిస్తాడు. ఆ దృష్టితో విషయ సేకరణ చేస్తాడు. తప్పో ఒప్పో ఒక నిర్ధారణకు వస్తాడు. ఉదాహరణకు అక్బర్ తన రాజ్యవ్యవహారాల నిర్వహణలో పాలక వర్గాలలోని హిందువులను, ముస్లింలను సమంగా ఆదరించాడని, చివరికి ఒక రాజపుత్ర స్త్రీని వివాహం సైతం చేసుకున్నాడని, ఈ దక్షతే ఆ కాలపు మొగలాయి ఘనతకు పునాది అని చిన్నప్పుడు అందరం చదువుకున్నాం. రాజ్యం ఘనతకు కారణం రాజు వ్యక్తిత్వంలో చూడాలి అనే చారిత్రక సిద్ధాంతం లేకపోతే ఈ అవగాహన పుట్టేదికాదు. ఏ సిద్ధాంతమూ లేకుండా "అన్ని విషయాలు" ముందు సేకరించి ఆ తరువాతే వ్యాఖ్యానించాలని నిర్ణయించుకున్న చరిత్రకారుడు మాత్రం ఎప్పటికీ ఏ నిర్ధారణకూ రాడు. అన్ని విషయాలు అంటే ఎన్ని విషయాలు? అక్బర్ రాజకీయదక్షత ఎంతటి విషయమో అతని నాలుగవ భార్యకు ఎంతమంది కొడుకులున్నారనేది కూడా అంతటి విషయమే, ఇట్లా ఎన్ని విషయాలు

సేకరిస్తే విషయసేకరణ పూర్తి కావాలి? ఇందులో రెండవది ముఖ్యమైన విషయం కాదంటారేమో. అంటే ముఖ్యమైన విషయాలకు కానివాటికి తేడా చూడాలి. తేడా చూడగలగాలంటే ఒక విషయం ప్రాముఖ్యాన్ని నిర్ణయించే ప్రమాణం కావాలి. అంటే ఒక సిద్ధాంతం కావాలి. రాజులు చేపట్టే కార్యక్రమాలు, చేసేపనులు చరిత్రను నడుపుతాయనుకునే చరిత్రకారుడికి అక్బర్ వ్యక్తిత్వం ముఖ్యవిషయం అవుతుంది. చరిత్ర పాఠ్యపుస్తకాలలో ఈ దృక్పథమే ప్రబలంగా వుంది. అట్లాకాక మొగల్ రాజరికానికి ఆర్థికపునాది అయిన వ్యవసాయరంగంలోని సంఘర్షణలు, ఆటుపోట్లు ఆ రాజరికం చరిత్రను నడిపించాయి అనుకునే చరిత్రకారుడికి అక్బర్ వ్యక్తిత్వం అప్రధానం అయిపోతుంది. వ్యవసాయ ఉత్పత్తుల దిగుబడి, శిస్తుపరిమాణం, జాగీర్దారుల దోపిడీ, మన్సబ్‌ల అస్థిరత ముఖ్యవిషయాలవుతాయి. ఇర్ఫాన్ హబీబ్ ఈ దృక్పథంతో మొగల్‌సామ్రాజ్య చరిత్రను విశ్లేషించాడు. ఏ సిద్ధాంతమూ లేకుండా "నిష్పాక్షికంగా" విషయసేకరణ చేయదలుచుకున్న చరిత్రకారుడికి మాత్రం ఏది ముఖ్య విషయం, ఏదికాదు అనే వివక్ష ఉండదు. అతని విషయసేకరణ - ఎప్పటికీ అంతంకాదు.

అంటే ప్రతి చరిత్రకారుడికి ఒప్పుకున్నా, ఒప్పుకోకున్నా ఒక చారిత్రక సిద్ధాంతం ఉంటుంది. దాని వెలుగులో విషయసేకరణ చేస్తాడు. సేకరించిన విషయాలమీద ఆధారపడి చరిత్రను వివరిస్తాడు. తాను సేకరించిన విషయాలు తన సిద్ధాంతం అసంపూర్ణంగా ఉన్నట్టు చూపితే అంతమేరకు సిద్ధాంతాన్ని సవరించుకుంటాడు. సవరించిన ఈ సిద్ధాంతం వెలుగులో కొత్తగా మళ్లీ విషయాలు సేకరిస్తాడు. ఈ విధంగా సిద్ధాంత అవగాహన, విషయసేకరణ పరస్పర గతి తార్కికచర్యలో సాగుతాయి. అంతేగాని ముందు విషయసేకరణ అంతాచేసేసి ఆ తరువాత సిద్ధాంత నిరూపణ ఏ చరిత్రకారుడూ చేయడు. అంతేకాదు. సరైన సిద్ధాంతం లేకపోతే కొన్ని విషయాల మీదికి మనదృష్టి పోను కూడా పోదు. చీకట్లో బయలు ప్రదేశంలో ఎన్నో వస్తువులుంటాయి. అయితే ఒక వస్తువుమీదికి మనచేతిలోని దీపాన్ని ప్రసరింపజేసినప్పుడే ఆ వస్తువు అక్కడున్నట్టు తెలుస్తుంది. లేకుంటే అది ఉన్న విషయం కూడా తెలియదు. అన్ని విషయాలు నిష్పాక్షికంగా సేకరించడమనేది అనంతమైన ప్రయాసేకాదు అసలు అసాధ్యం కూడా.

మరి ఒక్కొక్క చారిత్రక సిద్ధాంతం ఒక్కొక్క 'చరిత్ర'కు దారితీసేటట్టయితే నిజమైన చరిత్రంటూ ఏదీలేదా అని అనుమానం వస్తుంది. ఒకవేళ ఉంటే దాన్ని ఎవరయినా ఎట్లా తెలుసుకుంటారు అనే ప్రశ్న కూడా వస్తుంది. ఈ ప్రశ్నకు మార్క్సిజం మాత్రమే సమగ్రమైన సమాధానాలు యివ్వగలదు.

నిజమైన రసాయనిక శాస్త్రం అంటూ ఏదీలేనట్టే 'నిజమయిన' చరిత్ర అనేది కూడా వుండదు. అన్ని విజ్ఞాన శాస్త్ర విషయాలలాగ చరిత్ర గూడ అవిచ్ఛిన్నంగా సాగే పరిశోధనాఫలితం. గతాన్ని గురించి మన అవగాహన మారుతూనే ఉంటుంది. ఒక చారిత్రక

సిద్ధాంతం వెలుగులో మనం గతాన్ని పరిశీలిస్తాం. విషయసేకరణ చేస్తాం. ఒక అవగాహన ఏర్పరచుకుంటాం. ఆ అవగాహనవల్ల మన చారిత్రక సిద్ధాంతం మరింత పురోగమిస్తుంది. కొత్త సిద్ధాంత విషయాలు తెలుస్తాయి. ఆ వెలుగులో గతాన్ని మరింత నిశితంగా పరిశీలిస్తాం. అంతేకాదు, సమకాలిక సామాజిక సంఘర్షణలు గూడ మన చారిత్రక సిద్ధాంతాలను ప్రభావితం చేస్తాయి. దక్షిణ భారతదేశంలో బ్రాహ్మణాధిక్యానికి వ్యతిరేకంగా ఈ శతాబ్దంలో సాగిన ఉద్యమాలు మన చరిత్రను బ్రాహ్మణ అబ్రాహ్మణ సంఘర్షణల దృష్టితో చూడడం నేర్పాయి. దానితో శంబుకుడు, ఏకలవ్యుడు, చార్వాకుడు తదితరుల కథలు పరిశోధనా విషయాలయ్యాయి. బ్రాహ్మణ ఆధిక్యం స్వతంత్ర విషయం కాదు, భూస్వామ్య రాచరిక ఆధిపత్యంలో అంతర్భాగమేనని అర్థం చేసుకొన్నప్పుడు ఈ కథలు ఇంకొంచెం వివరంగా అవగాహన అవుతాయి. మనదేశంలో భూస్వామ్య వ్యవస్థ ఒక్కపూటలో ఏర్పడలేదనీ విడతలు విడతలుగా ఆటవికులను లొంగదీసుకునే క్రమంలో ఏర్పడిందనీ అర్థమయితే ఈ కథలు ఇంకా బాగా అర్థం అవుతాయి. ఉదాహరణకు ఏకలవ్యుడి విలువిద్యా నైపుణ్యాన్ని నాశనం చేసిన ద్రోణుడు గూడ అసలు ఆటవికుడేననీ మొదట నాగరిక సమాజం అతన్ని బ్రాహ్మణీకరించి స్వంతం చేసుకుని అతనిచేతనే ఏకలవ్యుడి బొటనవేలు నరికించిందనీ అర్థం అవుతుంది.

'నిజమయిన' చరిత్ర అనే పదార్థం ఒకటి ఉండదుగాని నిజమయిన చారిత్రక సిద్ధాంతం ఉంటుంది. మార్క్సిజం దానిని చారిత్రక భౌతికవాదం అంటుంది. సామాజిక నిర్మాణంలోని సంఘర్షణలు చరిత్రను నడుపుతాయి. సామాజిక నిర్మాణానికి పునాది ఉత్పత్తిరంగం కాబట్టి చరిత్రను నడిపే సంఘర్షణలు సాధారణంగా ప్రత్యక్షంగానో, పరోక్షంగానో వర్గసంఘర్షణలు అయివుంటాయి. వ్యక్తుల ఆశలూ, ఆశయాలయినా సామర్థ్యం అసమర్థతలయినా ఈ సంఘర్షణ నేపథ్యంలోనే అర్థవంతమవుతాయి. అంతేతప్ప వీటిని చరిత్ర చోదకశక్తులుగా భావించడం తప్పు. మార్క్సిస్టు చరిత్ర రచన ఈ చారిత్రక సిద్ధాంతం వెలుగులో విషయసేకరణ చేస్తుంది. రాజుల వ్యక్తిత్వాల గురించి కాక సామాజిక నిర్మాణంలోని వైరుధ్యాల గురించి, వాటి నుండి పుట్టే సంఘర్షణల గురించి సమాచారాన్ని సేకరిస్తుంది. అయితే విభిన్న సమాజాలకు ఈ చారిత్రక సిద్ధాంతాన్ని సృజనాత్మకంగా అన్వయింప జేసినప్పుడే దాని అర్థం గూడ పూర్తిగా అవగతం కాగలదు- చారిత్రక భౌతికవాదం అనేది చారిత్రక సిద్ధాంతం మూలసూత్రాలను మాత్రమే అందించగలదు. అన్వయంలోనే దాని వివరణ పూర్తిగా అర్థం అవుతుంది. ఆ అన్వయానికి ప్రేరణ నిష్పాక్షికమయిన విషయసేకరణ నుండి రాదు; సమకాలిక సామాజిక సంఘర్షణల నుండి, భవిష్యత్తును గురించి అవి ఆవిష్కరించే ఆదర్శాల నుండి వస్తుంది. ఉదాహరణకు భారతదేశ చరిత్రను రైతాంగపోరాటాల దృష్టితో చూడాలనే ఆలోచన నక్సల్బరీతో ప్రారంభమయిన రైతాంగపోరాటాలతోనే వచ్చింది. అంతవరకు చరిత్రపరిశోధనలో రైతాంగపోరాటాల గురించి పట్టించుకున్నవాళ్ళు లేకపోలేదు గాని, ఒక పోకడగా మాత్రం ఈ దశలోనే ప్రారంభం అయింది. ఈ మధ్యకాలంలో స్త్రీల హక్కుల

గురించి పట్టింపు పెరుగుతున్న కారణంగా బహుశ పురుషస్వామ్య సామాజిక వ్యవస్థ నుండి పుట్టే అణచివేత, సంఘర్షణల దృష్టితో చరిత్రను చూసే అలవాటు ఇకమీదట పెరగవచ్చును. అప్పుడు ఇంతవరకు ఎవరికీ అందని 'విషయాలు' వెలుగులోకి రావచ్చును. అదే విధంగా కాంగ్రెస్ నుండి కమ్యూనిస్టు పార్టీలదాకా అన్ని రాజకీయ పక్షాలూ రాజకీయంగా విఫలమయ్యాయన్న అభిప్రాయం ఈ మధ్యకాలంలో బలపడడంతో గతకాలపు ఉద్యమాలలో గూడా నాయకుల వ్యూహాలూ ఎత్తుగడలూ నిర్మాణదక్షతా కాక వాటిలో ప్రజలు ఎందుకు పాల్గొన్నారు, ఏ విధంగా నిర్మాణంలోకి వచ్చారు అనే విషయాలు పరిశోధకులను ఆకర్షిస్తున్నాయి. దీనితో సంతాల్‌నుండి వర్లీ దాకా అన్నిరైతాంగ, గిరిజన పోరాటాల గురించి కొత్త విషయాలు చాలా తెలుస్తున్నాయి. వర్తమాన సామాజిక సంఘర్షణలో ఈ ఉద్యమాలూ పోరాటాలూ వైఫల్యాలూ ముందుకు రాకపోతే గతానికి సంబంధించిన ఆ 'విషయాలు' ఎప్పటికీ మరుగున ఉండిపోయేవేమో!

ఈ చారిత్రక సిద్ధాంతాన్ని చరిత్ర రచనలో అన్వయింపజేసేటప్పుడు ఒక పొరపాటు తరచుగా జరుగుతుంటుంది. ఒక చారిత్రక దశలో ఉత్పత్తి రంగం స్వభావం ఏ విధంగా వుండింది, దాని ఫలితంగా సామాజిక నిర్మాణంలో ఎటువంటి వైరుధ్యాలు ఉన్నాయి, అవి ఎటువంటి సంఘర్షణలకు దారితీశాయి అని పరిశోధించడం పోయి చరిత్రలో ఏయే దశలు, ఏయే వైరుధ్యాలు, ఏయే సంఘర్షణలు ఉండాలో ముందే నిర్ణయించి ఒక మూస తయారుచేసి ఆ మూసలోకి చరిత్రను బలవంతంగా నెట్టే ప్రయత్నం చేయవచ్చు. మార్క్సిజాన్ని ఆమోదించిన చరిత్రకారులు మొదట్లో ఈ పనిచేశారు కూడ. అయితే కోశాంబి రచనల ఫలితంగా ఈ మూసరచనా పద్ధతి నుండి భారతదేశంలో మార్క్సిస్టు చరిత్ర రచన విముక్తమయింది. వేరే అన్ని పరిశోధనారంగాల కంటే చరిత్ర రచనలో మార్క్సిస్టులు యివ్వాళ మనదేశంలో బలమయిన స్థానాన్ని సంపాదించుకున్నారు.

సమీక్ష, ప్రారంభ సంచిక,

మే 1987